

Кульбабська І.
студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету

Чомко В.
студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент
кафедри міжнародного права
та міграційної політики ЗУНУ
Баран А. В.

СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ У РАМКАХ ЛІГИ АРАБСЬКИХ ДЕРЖАВ

Права людини – комплекс свобод і юридичних можливостей, обумовлених існуванням людини в суспільстві. Право виступає мірою свободи і зміст його в тому, щоб узгодити свободу окремої людини зі свободою інших членів суспільства, дотримуючись принципу рівності [1].

Міжнародно-правові механізми поділяють на дві групи: універсальні правозахисні механізми (Рада з прав людини при Генеральній Асамблеї ООН, Комісія з прав людини ЕКОСОП ООН, Комітет з прав людини, Верховний комісар ООН з прав людини, Верховний комісар ООН у справах біженців і т.д.) та регіональні механізмами захисту прав людини (Міжамериканська система, Африканська система, система захисту прав людини в рамках Ліги Арабських Держав, система захисту прав людини у межах Асоціації держав Південно-Східної Азії та Європейська система захисту прав людини).

На відміну, наприклад, від Європи і Америки, субрегіон, на який поширюється компетенція Ліги Арабських Держав (далі – ЛАД), довгий час залишався без власного механізму захисту прав людини. Дана регіональна міжурядова організація була створена у м. Каїр (Єгипет) 22 березня 1945 р.

У наш час захист прав людини в даному регіоні реалізовується на підставі Арабської Хартії з прав людини та включає постійно діючі органи: Арабський суд з прав людини та Постійний арабський комітет з прав людини. Однак на відміну, наприклад, від Європи і Америки, субрегіон, на який поширюється компетенція ЛАД, довгий час залишався без власного механізму захисту прав людини [2].

Слід відзначити, що ініціаторами розробки Арабського механізму захисту прав людини стали органи ООН та арабські неурядові організації на чолі з Союзом арабських адвокатів, за ініціативи якого у 1949 році була скликана Багдадська конференція по правах людини в арабському світі. В ході цієї Конференції було прийнято низку рекомендацій для всіх країн-членів ЛАД і розпочато процес опрацювання проекту міжарабської угоди про права людини. Окрім того у 1949 році Рада ЛАД позитивно сприйняла таку ініціативу та прийняла рішення створити у рамках ЛАД

Комітет експертів з підготовки проекту міжарабської угоди про права людини. Втім процес затягнувся на 45 років, що було спричинено такими факторами:

- пасивністю органів ЛАД
- опозиції з боку деяких держав-членів, що становило вагому перепону на шляху до підписання та прийняття Арабської Хартії.

Ще в 1982 р професор Бутрос Б. Галі (з 1992 по 1996 був Генеральним секретарем ООН), намагаючись дати відповідь на питання про причини відсутності міжарабського регіонального механізму захисту прав людини, зазначав, що «проблема демократії і захисту прав людини в арабських країнах не є настільки важливою в порівнянні з проблемами розвитку, оновлення і зміцнення національного суверенітету і безпеки» [3]. Серед більш конкретних причин відсутності міжарабського регіонального механізму захисту прав людини – ісламський підхід до прав людини, який чинить перепони на шляху підписання або участі арабських держав у міжнародних угодах по правам людини. Такої позиції відкрито дотримуються ряд арабських країн Перської затоки і здебільшого виражається вона у трьох формах:

- перша типова для Саудівської Аравії, адже вона є прихильником дотримання положень, прийнятих раніше в рамках Організації ісламської конференції;

- друга форма притаманна для Об'єднаних Арабських Еміратів та характеризується внесенням поправок, які є несумісними з цілями створення Хартії;

- третя характерна для Кувейту та Бахрейну і виражається у вимогах відкласти обговорення проекту Хартії, тому що в рамках інших міжарабських органів ведеться обговорення подібного проекту.

Проте, згодом у рамках даної організації для ефективного здійснення прав людини все ж таки було створено Арабську хартію з прав людини, прийняту Радою ЛАД в 1994 р., але в силу дана редакція документу не вступила, так як налічувала у своєму змісті багато недоліків. Згодом у 2004 р. було прийнято новий варіант Арабської хартії з прав людини, яка набула чинності в 2008 р. і являє собою більш вдосконалений документ. [4].

У межах Хартії охоплюються соціально-економічні і громадянсько-політичні права, а також посиляється на «спільну цивілізацію» арабських держав. Набуття чинності документу і її моніторинговий механізм, Арабський комітет з прав людини і Арабська підкомісія з прав людини, стали багатообіцяючими знаками стосовно розвитку прав людини в регіоні. Однак вона також потрапила під жорстоку критику, наприклад, через відсутність заборони жорстокого покарання, або за гарантування економічних і соціальних прав лише для громадян, або за узагальнення деяких прав з ісламським шаріатом, за дозвіл введення смертного вироку для дітей у випадку, якщо це передбачено національним законодавством, а також за схвалення обмежень щодо свободи думки,

сумління і віросповідання, якщо це передбачено законодавством [5, с. 104-105].

Як згадувалося раніше, у системі захисту прав людини, що здійснюється в межах ЛАД існує два підходи, тому слід зазначити, що інколи положення Хартії підлягають критиці із сторони представників світового співтовариства. Деякі права, що містяться в Хартії, залежать від тлумачень ісламського шаріату. Наприклад, ст. 3 (3) Хартії зазначає, що чоловіки і жінки рівні в тому, що стосується гідності людини, прав і зобов'язань в рамках позитивної дискримінації, встановленої відносно жінок ісламським шаріатом, божественними законами, чинними законами та правовими механізмами [6]. Стаття 7 Хартії допускає застосування смертної кари в відношенні дітей, які не досягли вісімнадцяти років, якщо це передбачено в національному законодавстві [6]. Безсумнівно, це є порушенням ст. 37 (а) Конвенції про права дитини 1989 року і ст. 6 (5) Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року. Стаття 30 Хартії також передбачає обмеження на свободу думки, совісті і релігії, якщо це передбачено національним законом [6]. Однак, слід зазначити, що багато країн-учасниць ЛАД прагнуть до покращення механізму з захисту прав людини, яскравим прикладом тут може слугувати скасування владою Саудівської Аравії застосування смертної кари у відношенні до неповнолітніх дітей, що раніше передбачалося національним законодавством країни [7, с. 105-133].

Підбиваючи підсумок, варто акцентувати увагу на тому, що впродовж сучасного етапу механізм захисту прав людини у рамках ЛАД зазнає більше виражену демократизацію та еволюцію в галузі захисту прав людини. Такі зміни безумовно позитивно сприяють як на внутрішні, так і на специфічні для кожної держави-учасниці явища, а зовнішні фактори також перебувають у стані стрімкої глобалізації та вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Що таке права людини? URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/what-are-human-rights->
2. Ліга Арабських Держав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/liga-arabskih-derzhav>
3. Boutros Ghali. The League of Arab States. Karel Vasak. Dimensions of human rights. Westport: Greenwood Press, 1982. Vol. 1). P. 575.
4. Абашидзе А. Х., Абдалла И. А. Арабская хартия прав человека. Правоведение. – 2000. – № 1. – С. 196–200.
5. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини. Навчальний посібник. – Київ, 2018. 158 с.
6. Arab Charter on Human Rights. URL: https://www.eods.eu/library/LAS_Arab%20Charter%20on%20Human%20Rights_2004_EN.pdf
7. Основные международные договоры по правам человека. ООН, Нью-Йорк и Женева, 2006. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/CoreTreatiesru.pdf>. 242 с.